

KLAGANDE

Alexander Ernstberger, 19860402-0191

Ombud: Advokat Carl-Johan Malmberg

MOTPART

Pensionsmyndigheten

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten i Stockholms dom den 27 januari 2021
i mål nr 26482-20, se bilaga A

SAKEN

Partsinsyn

KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

1. Kammarrätten meddelar prövningstillstånd.
2. Kammarrätten upphäver förvaltningsrättens dom och Pensionsmyndighetens beslut och visar målet åter till Pensionsmyndigheten för prövning i enlighet med vad som framgår av skälen för kammarrättens avgörande.

YRKANDEN M.M.

Alexander Ernstberger yrkar att kammarrätten undanröjer underinstansernas avgöranden och fastställer dels att Pensionsmyndigheten ska anses ha handlagt ett eller flera ärenden rörande påstått felaktiga och brottsliga ageranden, dels att han ska beredas partsinsyn i de ärendena. Alexander Ernstberger åberopar de grunder för överklagandet som har åberopats i förvaltningsrätten och för i övrigt fram i huvudsak följande.

Förvaltningsrättens slutsats att Pensionsmyndighetens ärenden enbart avser ett civilrättsligt anspråk är felaktig. Pensionsmyndigheten har handlagt ärenden som resulterat i beslut om att biträda och föra en straffansvarstalan. Principerna i rättsfallet HFD 2016 ref. 1 ska inte tillämpas i detta mål och även om de skulle tillämpas innebär de att han har rätt till partsinsyn i ärenden rörande åtal mot honom, även om den rätten inte omfattar handlingar som rör just ”den pågående rättsprocessen”. Han menar att det är de straffprocessuella principerna för partsinsyn som måste tillämpas oavsett vilken statlig myndighet som för en straffansvarstalan och bevisning i ett sådant mål.

SKÄLEN FÖR KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Kammarrätten anser att det finns skäl att meddela prövningstillstånd och tar upp målet till omedelbart avgörande.

Förvaltningsrätten har ansett att Pensionsmyndigheten har handlagt ett ärende i förvaltningslagens (2017:900) mening, men att ärendet gäller ett enskilt anspråk. Med hänvisning till rättsfallet HFD 2016 ref. 1 ansåg förvaltningsrätten att någon rätt till partsinsyn med stöd av 10 § förvaltningslagen inte finns när det är fråga om en civilrättslig tvist mellan en myndighet och en enskild.

Kammarrätten instämmer i förvaltningsrättens bedömning att Pensionsmyndigheten har handlagt ett eller flera ärenden. Enligt kammarrättens bedömning är också utgångspunkten att någon rätt till partsinsyn enligt förvaltningslagen inte finns i den del ärendena rör en civilrättslig tvist mellan Pensionsmyndigheten och Alexander Ernstberger. Vid bedömningen av rätt till partsinsyn i detta ärende bör dock även ärendenas karaktär beaktas och i denna del gör kammarrätten följande bedömning.

Pensionsmyndigheten driver i processen i allmän domstol en skadeståndstalan grundad på förmögenhetsskada genom brott, vilket utgör ett enskilt anspråk. Pensionsmyndigheten har även biträtt åtalet, vilket bl.a. innebär att myndigheten betraktas som part i brottmålsprocessen, att den har rätt att åberopa egen bevisning och att den har en självständig rätt att överklaga (20 kap. 8 § andra stycket rättegångsbalken). Det finns inget krav på att målsäganden måste biträda åtalet för att kunna driva en skadeståndstalan. Även om syftet med att biträda åtalet var att kunna bedriva en effektiv skadeståndstalan så intar Pensionsmyndigheten i praktiken en partsställning även i brottmålsprocessen. Mot denna bakgrund anser kammarrätten att Pensionsmyndighetens ärenden inte enbart avser en civilrättslig process utan även innefattar delar som avser brottmålsprocessen. Frågan är då om Alexander Ernstberger har rätt till partsinsyn i den del ärendena avser brottmålsprocessen.

Högsta förvaltningsdomstolen har i rättsfallet RÅ 2001 ref. 27 uttalat att det framstod som uppenbart att den som var föremål för en omfattande förutredning vid Åklagarmyndigheten också var att betrakta som part i utredningen. Trots att den enskilde inte kunde åberopa en rätt till partsinsyn enligt vare sig rättegångsbalken eller förvaltningslagen ansågs denne ha rätt till partsinsyn enligt allmänna rättsgrundsatser.

I det aktuella målet har Alexander Ernstberger varit föremål för en utredning hos Pensionsmyndigheten som bl.a. har resulterat i att Pensionsmyndigheten har biträtt ett åtal mot honom. Pensionsmyndigheten har även tagit fram, och i brottmålsprocessen åberopat, bevisning avseende skuldfrågan som inte går att hänföra endast till det enskilda anspråket. Den i målet aktuella situationen uppvisar sammantaget många likheter med omständigheterna i RÅ 2001 ref. 27 och det är liknande intressen som berörs. Även om Pensionsmyndigheten inte hör till de brottsbekämpande myndigheterna anser kammarrätten att de principer som uttalas i RÅ 2001 ref. 27 har bäring även på detta ärende. Alexander Ernstberger ska därför anses ha rätt till partsinsyn.

Högsta förvaltningsdomstolen har i rättsfallet HFD 2016 ref. 1 uttalat att förvaltningslagens bestämmelse om partsinsyn inte grundar någon rätt för den enskilde att, när ett myndighetsbeslut har överklagats till domstol och myndigheten intar ställning som den enskildes motpart i processen, hos myndigheten få del av handlingar som avser den pågående rättsprocessen. Detta uttalande får anses ta sikte på handlingar som hänför sig till just processföringen, exempelvis kommunikation mellan myndigheten och dess ombud. Det hindrar enligt kammarrättens mening dock inte att det i detta fall finns en rätt till partsinsyn i de delar ärendena avser Pensionsmyndighetens framtagna bevisning i brottmålsprocessen, det vill säga det underlag som kan jämföras med underlaget i åklagarens förundersökningsprotokoll och sidomaterial.

Mot denna bakgrund har Alexander Ernstberger rätt till partsinsyn i ärenden vid Pensionsmyndigheten i den del de avser framtagna bevisning i den pågående brottmålsprocessen. Det var därför fel av Pensionsmyndigheten att avvisa hans begäran om partsinsyn. Pensionsmyndigheten ska som första instans pröva begäran utifrån de förutsättningar som kammarrätten redovisat. Förvaltningsrättens dom och Pensionsmyndighetens beslut ska

därför upphävas och målet visas åter till Pensionsmyndigheten för prövning av Alexander Ernstbergers begäran om partsinsyn.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B (formulär 1).

Pernilla Flank
kammarrättsråd
ordförande

Åke Kärnell
kammarrättsråd

Johanna Sköld
tf. assessor
referent

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I STOCKHOLM**

Avdelning 33

DOM

2021-01-27

Meddelad i Stockholm

Mål nr
26482-20**KLAGANDE**

Edward ALEXANDER Ernstberger, 19860402-0191

Ombud: Advokaten Carl-Johan Malmberg

MOTPART

Pensionsmyndigheten

ÖVERKLAGAT BESLUT

Pensionsmyndighetens beslut 2020-11-12, bilaga 1

SAKEN

Partsinsyn

FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten avslår överklagandet.

Dok.Id 1313298

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
115 76 Stockholm	Tegeluddsvägen 1	08-561 680 00 E-post: avd33.fst@dom.se https://www.domstol.se/forvaltningsratten-i-stockholm/	-	måndag–fredag 08:00–16:00

YRKANDEN M.M.

Pensionsmyndigheten beslutade den 12 november 2020 att avvisa Alexander Ernstbergers begäran om partsinsyn. Skälen för beslutet framgår av bilaga 1.

Alexander Ernstberger överklagar beslutet och yrkar att förvaltningsrätten undanröjer Pensionsmyndighetens beslut och fastställer att Pensionsmyndigheten ska anses ha handlagt ärende rörande hans påstått felaktiga och brottsliga agerande i samband med warrantaffärer år 2012 samt att han ska beredas partsinsyn i sådant ärende. Han yrkar vidare att förvaltningsrätten i övrigt återförvisar begäran om partsinsyn för prövning av Pensionsmyndigheten.

Till stöd för sin talan anför han bl.a. följande.

Han var VD och koncernchef i den koncern ("Allra-koncernen") där Allra Sverige AB ("Allra Sverige") var och är moderbolag. Han var även VD i det koncernbolag som numera har firman Allra Pension AB ("Allra Pension"). Allra-koncernen var verksam inom bl.a. premiepensionsområdet.

Pensionsmyndigheten är den myndighet som ansvarar för skötseln av premiepensionssystemet. Pensionsmyndigheten började vid något tillfälle före mars 2017 misstänka att det kunde föreligga missförhållanden inom Allra-koncernens verksamhet. Pensionsmyndigheten utredde i samband med detta Allra-koncernens och vissa av bolagets befattningshavares förhållanden, däribland hans. Pensionsmyndigheten ansåg efter denna utredning att det förelåg grund för att besluta om att "avregistrera" Allra-koncernens fonder från premiepensionens fondtorg. Pensionsmyndigheten ansåg även att det förelåg grund för att polisanmäla bl.a. honom.

Pensionsmyndighetens polisanmälan kom att utredas genom förundersökning hos Ekobrottsmyndigheten. Förundersökningen rörande Allra-koncernen och dess befattningshavare bedrevs formellt inom ramen för i vart fall två olika förundersökningsärenden.

Det första förundersökningsärendet avsåg förhållanden under åren 2015 och 2016 och relaterade till bl.a. Allra-koncernens dotterbolag i Luxemburg. Denna förundersökning har i dagsläget inte lett till åtal. Den andra förundersökningen avsåg förhållanden under år 2012 och relaterade till bl.a. verksamhet i Allra Pension. Denna förundersökning ledde till att åtal väcktes mot bl.a. honom i oktober 2018. Stockholms tingsrätt meddelade en friande dom i januari 2020, som nu är överklagad till Svea hovrätt.

I åtalet påstods bl.a. att han hade gjort sig skyldig till tagande av muta. Förenklat påstods mutan ha betalats till honom genom att aktier i bolaget Supero AB hade sålts till ”överpris”. Han förnekar att priset som betalades för aktierna i Supero AB innefattade ett överpris. I åtalet påstods även att han hade gjort sig skyldig till trolöshet mot huvudman. Skada för en huvudman (som är ett rekvisit för detta brott) påstods ha uppkommit genom att skräddarsydda derivatvärdepapper (s.k. warranten) hade köpts, återigen till ”överpris”, för vissa värdepappersfonders räkning. Han förnekar även i detta fall det påstådda överpriset. I fråga om de två åtalspunkterna mot honom föreligger det således påståenden om ”överpris” och följaktligen med detta sammanhängande värderingsfrågor.

Pensionsmyndigheten har även efter polisanmälan fortsatt att bedriva egen utredning av förhållanden rörande Allra-koncernen och de brott som påstås ha begåtts av honom. Pensionsmyndigheten har för sin utredning, även under pågående förundersökning, erhållit utredningsmaterial som har anskaffats av Ekobrottsmyndigheten. Sådant delande av material från Ekobrottsmyndigheten till Pensionsmyndigheten har i vart fall i vissa delar skett

på ett sätt som Stockholms tingsrätt i mellandom den 15 april 2020 har funnit sakna lagstöd och strida mot den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (härefter Europakonventionen).

Pensionsmyndigheten har därefter i brottmålet mot honom valt att inte bara yrka skadestånd utan att även biträda åtalet. Pensionsmyndighetens talan avseende skadeståndsyrkandet och den justerade gärningsbeskrivningen i åtalet förs där av Pensionsmyndighetens anlitade ombud. Pensionsmyndigheten justerade bl.a. gärningsbeskrivningen och påstod alternativa skadelidande/huvudmän samt att skadan uppgick till ett högre belopp än vad åklagaren påstod. Härutöver åberopade Pensionsmyndigheten omfattande egen bevisning i värderingsfrågorna i tingsrätten, bl.a. fyra stycken sakkunniga jämte deras skriftliga utlåtanden.

Åklagaren åberopade för sin del ingen sakkunnigbevisning i värderingsfrågorna i tingsrätten. Hela statens sakkunnigbevisning i de för åtalen centrala värderingsfrågorna fördes således i tingsrätten av Pensionsmyndigheten genom myndighetens anlitade advokater och sakkunniga.

Förhållandet mellan Ekobrottsmyndighetens och Pensionsmyndighetens roller i brottmålet har förklarats på följande sätt i tingsrätten av Pensionsmyndigheten genom dess ombud.

”När det gäller frågan om ansvar har Pensionsmyndighetens ombud under förundersökningen, under tiden fram till huvudförhandlingen och under huvudförhandlingen löpande haft kontakter med åklagaren. Kontakterna har bl.a. syftat till att säkerställa att Pensionsmyndigheten i möjligaste mån inte vidtar utredningsåtgärder eller annars lägger ned kostnader på åtgärder som åklagaren kommer att vidta. Den sakkunnigbevisning som Pensionsmyndigheten åberopat har åklagaren inte haft möjlighet att åberopa, alternativt avstått från att åberopa. Bevisningen har varit av betydelse i såväl ansvars- som skadestandsfrågan varför det funnits anledning för Pensionsmyndigheten att åberopa den.”

Pensionsmyndigheten åberopade således i tingsrätten bevisning i ansvarsfrågan som av något skäl, som inte förklaras närmare, inte åberopades av åklagaren. Pensionsmyndighetens uttalande att man lagt fram sakkunnigbevisning som ”åklagaren inte haft möjlighet att åberopa” är särdeles iögonfallande. För det första är svårt att se något annat skäl till att åklagaren inte hade möjlighet att åberopa sakkunnigbevisningen än att sakkunnigbevisningen inte uppfyllde kraven på saklighet och objektivitet. För det andra kom åklagaren att i hovrätten åberopa just den bevisning som staten genom Pensionsmyndigheten i tingsrätten ansåg att åklagaren inte kunde åberopa. Tingsrätten meddelade som nämnts en friande dom i brottmålet. Domen var friande redan på den grunden att tingsrätten fann att staten i värderingsfrågorna inte hade bevisat något av påståendena om överpris. Tingsrätten påpekade i domen att åklagaren inte hade förebringat någon bevisning i fråga om det påstådda överpriset för warranterna. Även tingsrätten ansåg således att åklagarens bevisföring på den här punkten var säregen.

Åklagaren överklagade tingsrättens dom till hovrätten. I överklagandet åberopar åklagaren nu samma sakkunnigbevisning som Pensionsmyndigheten hade tagit fram och åberopat redan i tingsrätten. Pensionsmyndigheten har härafter i hovrätten åberopat ytterligare två sakkunniga i värderingsfrågorna.

Denna bevisning är dock i sin helhet framtagen utanför Ekobrottsmyndighetens och statens formella förundersökningsförfarande. Bevisningen har i stället tagits fram av Pensionsmyndigheten med biträde av privaträttsliga uppdragstagare och anlitade sakkunniga. Den bevisning som åberopas av staten gentemot honom har således i stor utsträckning inte behandlats enligt det förundersökningsförfarande som är avsett för en rättssäker, objektiv och transparent förberedelse av statens åtal och bevisning i brottmål. Därmed har han inte hittills erbjudits de rättssäkerhetsgarantier – såsom den misstänktes rätt till partsinsyn – som hade erbjudits honom om statens bevisning

hade förberetts inom ramen för en formell förundersökning och på ett sedvanligt sätt. Som framgår av det ovan citerade uttalandet från Pensionsmyndigheten har myndigheten själv ifrågasatt om bevisningen uppfyller de krav som ställs för att en åklagare ska få åberopa den.

Rätten till partsinsyn är en allmän rättsgrundsats som gäller även utan uttryckligt författningsstöd. Rätten till partsinsyn kan även härledas ur objektivitetskravet enligt 1 kap. 9 § regeringsformen. Rätten till insyn i det utredningsmaterial som de åtalande myndigheterna innehar är en central rättssäkerhetsgaranti enligt såväl rättegångsbalken som enligt Europa-konventionens krav på en rättvis rättegång i brottmål enligt artikel 6. Såvitt gäller den som utreds och åtalas för brott av staten är rätten till partsinsyn för normala fall detaljreglerad i bl.a. rättegångsbalken och förundersökningskungörelsen. Härvid gäller att den misstänkte har rätt att ”ta del av det som har förekommit vid förundersökningen” (23 kap. 18 a § rättegångsbalken).

Det torde numera höra till ovanligheterna att, som i detta fall, en annan statlig myndighet för en åtalsprocess, särskild mot bakgrund av den ansvarsfördelning som finns mellan olika statliga myndigheter. Än mer unikt är att den andra myndigheten, vid sidan av statens åklagare, åberopar omfattande egen bevisning i straffansvarsfrågan m.m. Just på det sättet har emellertid staten bedrivit åtalet mot honom i förevarande fall. På grund av den föreliggande situation i vilken Pensionsmyndigheten sköter väsentliga delar av statens utredning och bevisföring i ett brottmål har han hittills och i vart fall de facto kunnat undanhållas insyn i statens utredning i brottmålet och det fullständiga materialet.

Det har därför inte varit möjligt för honom att kontrollera och bedöma om staten vid sitt åtal eller vid sin utredning och bevisföring i brottmålet har efterlevt objektivitetskravet. Det har således inte heller varit möjligt för

honom att bedöma huruvida staten gentemot honom och domstolarna i brottmålet har undanhållit bevisning som påträffats i utredningen och som talar till hans fördel, vilket är ett specifikt utflöde av objektivitetsprincipen i fråga om statens brottsåtal (jfr 23 kap. 4 § rättegångsbalken).

Hans uppfattning är att staten genom Pensionsmyndigheten i sin utredning och förberedelse för bevisföringen i detta mål högst sannolikt har fått del av omständigheter och bevisning som talar till hans fördel och som inte har redovisats för honom. Som nämnts ovan har staten genom Pensionsmyndigheten åberopat en rad sakkunniga. Det finns anledning att tro att Pensionsmyndigheten därutöver har varit i kontakt med ett antal olika möjliga sakkunniga och undersökt vilka som har varit beredda att stödja Pensionsmyndighetens åtal. Allt talar för att Pensionsmyndigheten valt ut och tillrättalagt material i värderingsfrågorna på ett sätt som är gängse i civilprocesser men som inte är tillåtet för en åtalande myndighet. Om hans miss tankar är korrekta är detta synnerligen allvarligt. Det skulle innebära att staten driver ett åtal och yrkar mångårigt fängelsestraff för honom samtidigt som staten i förhållande till både domstolen och honom undanhåller bevisning som talar för hans oskuld. Detta utgör i sådant fall en väsentlig och synnerligen allvarlig kränkning av rätten till en rättvis rättegång.

En myndighetsutredning som utmynnar i ett beslut att myndigheten ska föra åtal mot en enskild part (och därvid åberopa bevisning till styrkande av åtalet) är ett ärende hos myndigheten i vilket den utredde och därefter åtalade personen är part (jfr RÅ 2001 ref. 27). Den enskilde har således rätt till partsinsyn i myndighetens utredning redan enligt bestämmelsen om partsinsyn i 10 § förvaltningslagen (2017:900, härefter FL), vilken är tillämplig i Pensionsmyndighetens verksamhet.

Det följer av objektivitetskravet i 1 kap. 9 § regeringsformen och av allmänna rättsgrundsatser att en enskild som är föremål för en utredning av

myndighet som därefter för åtal mot den enskilde har rätt att få myndighetens utredning redovisad för sig. Rätten till partsinsyn är en allmän rättsgrundsats som gäller oberoende av särskilt författningsstöd (se t.ex. prop. 2015/16:68, s. 32, prop. 2016/17:68 s. 67, prop. 2016/17:180 s. 78 samt RÅ 2001 ref. 27).

Rätten för en åtalad part att ta del av den eller de utredningar som de åtalande myndigheterna har gjort av denne följer av artikel 6 i Europakonventionen. Europakonventionens regler tar inte någon hänsyn till huruvida åtalet mot den enskilde förs av en myndighet som klassificeras som åklagarmyndighet eller inte enligt svensk nationell rätt.

Begreppet ”ärende” förekommer i förvaltningsrätten och bestämmelsen om partsinsyn i 10 § FL. Den yttersta gränsen för vad som utgör ett ärende i förvaltningsrättslig bemärkelse är inte formalistisk, utan tar slutligen sikte på de materiella förhållandena. Ett ärende hos en myndighet är således varje förfarande hos en myndighet som avslutas med något slag av beslut. Ett beslut kännetecknas i sin tur av att det är ett uttalande från myndighetens sida som är avsett att få faktiska verkningar för en mottagare i det enskilda fallet. Det finns inga begränsningar till någon särskild form av uttalanden eller att uttalandet har någon särskild rättslig grund (se prop. 2016/17:180, avsnitt 19.1, och rättsfallet RÅ 2004 ref. 8).

Redan i ljuset av detta förefaller Pensionsmyndighetens inställning att myndigheten saknar något sådant ärende som han efterfrågar märklig. Det vore ju anmärkningsvärt om Pensionsmyndigheten skulle ha kunnat hamna i en situation där myndigheten har polisanmält honom, biträtt ett åtal, justerat en gärningsbeskrivning och åberopat rikligt med egen bevisning i en straffansvarstalan utan att Pensionsmyndigheten dessförinnan skulle ha fattat

något beslut om att göra allt detta. Och som det får förstås, utan att myndigheten dessförinnan har handlagt något ärende som på något sätt har behandlat förutsättningarna för vidtagandet av dessa åtgärder.

Härtill kommer det förhållandet att Pensionsmyndigheten själv synes ha betraktat det som att myndigheten har handlagt ärenden och fört diarium som, enligt myndighetens egna diariumkort, bl.a. avsett "Förberedelse för domstolsprocess avseende Allra", dnr PAD 2019-312, "Brottmålsprocess", dnr 2019-350 samt "Domstolsprocess avseende Allra Asset Management (AAM)" (dvs. Luxemburgbolaget), dnr PAD 2018-168.

För det fallet att förvaltningsrätten skulle finna att det enligt svensk nationell rätt (såväl den författningsreglerade som dess allmänna rättsgrundsatser) inte föreligger något sådant ärende hos Pensionsmyndigheten i vilket han har rätt till partsinsyn, måste även den Europakonventionsrättsliga grunden för hans begäran prövas. Denna insynsrätt har inga sådana rekvisit som "ärende" eller "part i ärende" som är av betydelse för partsinsynen enligt svensk rätt.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET

Rättslig reglering

Av 1 § första stycket FL, framgår att lagen gäller för bl.a. handläggning av ärenden hos förvaltningsmyndigheterna.

Av 10 § FL framgår att den som är part i ett ärende har rätt att ta del av allt material som har tillförts ärendet och att rätten att ta del av uppgifter gäller med de begränsningar som följer av 10 kap. 3 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Av 1 kap. 9 § regeringsformen framgår att domstolar samt förvaltningsmyndigheter och andra som fullgör offentliga förvaltningsuppgifter i sin verksamhet ska beakta allas likhet inför lagen samt iakttä saklighet och opartiskhet.

Av artikel 6 i Europakonventionen framgår bl.a. följande. Var och en ska, vid prövningen av hans civila rättigheter och skyldigheter eller av en anklagelse mot honom för brott, vara berättigad till en rättvis och offentlig förhandling inom skälig tid och inför en oavhängig och opartisk domstol, som upprättats enligt lag. Var och en som blivit anklagad för brott ska betraktas som oskyldig till dess hans skuld lagligen fastställs. Var och en som blivit anklagad för brott har vidare rätt att utan dröjsmål, på ett språk som han förstår och i detalj, underrättas om innebörden av och grunden för anklagelsen mot honom, att få tillräcklig tid och möjlighet att förbereda sitt försvar, att försvara sig personligen eller genom rättegångsbiträde som han själv utsett eller att, när han saknar tillräckliga medel för att betala ett rättegångsbiträde, erhålla ett sådant utan kostnad, om rättvisans intresse så fordrar, att förhöra eller låta förhöra vittnen som åberopas mot honom samt att själv få vittnen inkallade och förhörda under samma förhållanden som vittnen åberopade mot honom, och att utan kostnad bistås av tolk, om han inte förstår eller talar det språk som begagnas i domstolen.

Förvaltningsrättens bedömning

Förvaltningsrätten anser sig inledningsvis behörig att med stöd av 40 § FL pröva Alexander Ernstbergers överklagande av Pensionsmyndighetens beslut. Förvaltningsrätten anser vidare att beslutet är överklagbart och att Alexander Ernstberger har rätt att överklaga detta.

Alexander Ernstberger har i sitt överklagande bl.a. yrkat att förvaltningsrätten ska fastställa att Pensionsmyndigheten ska anses ha handlagt ärende

rörande hans påstått felaktiga och brottsliga agerande i samband med warrantaffärer år 2012.

Förvaltningsrätten konstaterar i denna del att Pensionsmyndigheten inom ramen för brottmålsprocessen mot Alexander Ernstberger bl.a. har biträtt åtalet och yrkat skadestånd för myndighetens, alternativt pensionsspararnas, räkning. Enligt förvaltningsrätten måste detta innebära att Pensionsmyndigheten har fattat ett beslut att göra just detta och att myndigheten därmed också har handlagt ett ärende i FL:s mening.

Alexander Ernstberger anser att Pensionsmyndigheten har fört en åtalsprocess mot honom utan att han getts insyn i utredningen. Enligt Alexander Ernstberger har han rätt till partsinsyn enligt 10 § FL, 1 kap. 9 § regeringsformen, allmänna rättsgrundsatser eller Europakonventionen.

För att kunna ta ställning till frågan om Alexander Ernstberger ska anses ha rätt till partsinsyn i Pensionsmyndighetens ärende, måste först Pensionsmyndighetens roll och agerande i den aktuella brottmålsprocessen analyseras.

Pensionsmyndigheten har i det överklagade beslutet fört fram att Pensionsmyndigheten deltar som målsägande i den aktuella processen och för talan för pensionsspararnas räkning och att åklagaren representerar staten i brottmålsprocessen där regler om partsinsyn regleras särskilt i 23 kap. rättegångsbalken. Pensionsmyndigheten anser därmed att Pensionsmyndighetens respektive åklagarens roller är olika i den aktuella processen och att det inte finns något sådant ärende hos Pensionsmyndigheten som kan medföra rätt till partsinsyn enligt Alexander Ernstbergers begäran.

Av handlingarna i målet framgår att åklagare har beslutat att väcka åtal mot Alexander Ernstberger och att gärningsbeskrivningen innefattar påstående om att Alexander Ernstberger gjort sig skyldig till mutbrott, grovt brott, och

grovt tagande av muta samt trolöshet mot huvudman, grovt brott. Av handlingarna framgår vidare att Pensionsmyndigheten har biträtt åtalet och för sin del justerat åtalet såvitt avser gärningspåståendena under åtalspunkterna 1–3 på så vis att ”Pensionsmyndigheten” respektive ”pensions-spararna” har lagts till som påstått alternativa skadelidande/huvudmän. Vidare har Pensionsmyndigheten justerat åtalet genom att i gärningspåståendet under åtalspunkten 3 ange ett högre belopp än vad åklagaren angett i fråga om vilket överpris investeringsfonderna påstods ha betalat. Pensionsmyndigheten har vidare yrkat att Alexander Ernstberger ska utge skadestånd till Pensionsmyndigheten. Som rättslig grund för skadeståndstalan har Pensionsmyndigheten i första hand åberopat 2 kap. 2 § skadeståndslagen (1972:207) – dvs. ren förmögenhetsskada genom brott – och i andra hand att agerandet föranleder skadeståndsskyldighet enligt allmänna rättsprinciper. Pensionsmyndigheten har åberopat bevisning i form av sakkunnigförhör.

I 1 § förordningen (2015:743) med instruktion för Åklagarmyndigheten anges att Åklagarmyndigheten ansvarar för den allmänna åklagarverksamheten med undantag för den åklagarverksamhet som Ekobrottsmyndigheten ska bedriva enligt förordningen (2015:744) med instruktion för Ekobrottsmyndigheten.

Åklagaren leder förundersökningen bl.a. i alla de fall där någon är skäligen misstänkt för brott och saken inte är av enkel beskaffenhet. För undersökningens verkställande anlitar åklagaren biträde av Polismyndigheten eller uppdrar åt en polisman att företa en viss åtgärd. Om undersökningen inte leds av åklagaren, leds den av Polismyndigheten (eller i vissa fall av Säkerhetspolisen). Som förundersökningsledare har åklagaren åtskilliga särskilda uppgifter och befogenheter i brottmålsprocessen, främst såvitt gäller tvångsmedel (se 24–28 kap. rättegångsbalken). (Se Fitger m.fl. *Rättegångsbalken m.m.*, kommentaren till 7 kap., Inledning).

Pensionsmyndigheten är förvaltningsmyndighet för ålderspensionssystemet inom socialförsäkringen och för andra förmåner och ersättningar som enligt lag eller förordning ska administreras av myndigheten (se 1 § förordning (2009:1173) med instruktion för Pensionsmyndigheten). Pensionsmyndigheten räknas inte till de brottsbekämpande myndigheterna och har inte tillgång till de tvångsmedel som åklagaren förfogar över. Pensionsmyndigheten har däremot en uttrycklig behörighet att enligt 64 kap. 33 § socialförsäkringsbalken föra talan om skadestånd för pensionsspararnas räkning. Det är med stöd av denna behörighet som Pensionsmyndigheten har framställt sitt enskilda anspråk mot Alexander Ernstberger inom ramen för den pågående brottmålsprocessen.

Ett enskilt anspråk på grund av eller i anledning av brott är i grunden att betrakta som ett dispositivt tvistemål, dvs. parterna kan träffa förlikning angående anspråket. Det gäller även om åklagaren för målsägandens talan. (Se Nordh, *Enskilt anspråk*, JUNO version 3, s. 15).

Den aktuella processen i allmän domstol innefattar således en civilrättslig tvist mellan Pensionsmyndigheten och Alexander Ernstberger där Pensionsmyndigheten intar rollen som Alexander Ernstbergers motpart. Situationen skiljer sig därmed enligt förvaltningsrättens mening från det av Alexander Ernstberger åberopade rättsfallet RÅ 2001 ref. 27 där Ekobrottsmyndigheten hade bedrivit en ”företredning” och där den person som företredningen avsåg, trots avsaknad av författningsstöd, ansågs ha rätt till partsinsyn på grundval av allmänna rättsgrundsatser.

Förvaltningsrätten gör, mot bakgrund av det anförda, bedömningen att Pensionsmyndighetens roll i brottmålsprocessen inte kan jämföras med den som enligt rättegångsbalkens bestämmelser tillkommer åklagaren. Det är åklagaren som företräder staten i egenskap av åtalande myndighet i brottmålsprocessen. Att Pensionsmyndigheten i egenskap av målsägande

har biträtt åtalet, justerat gärningsbeskrivningen och åberopat bevisning, kan enligt förvaltningsrättens mening knappast ha skett i annat syfte än att driva en effektiv skadeståndstalan. Det ärende som Pensionsmyndigheten har handlagt kan därmed inte jämföras med den förundersökning som åklagaren bedriver. Ärendet måste i stället anses gälla Pensionsmyndighetens enskilda anspråk mot Alexander Ernstberger där den rättsliga grunden för skadeståndstalan i första hand är att Alexander Ernstberger vållat ren förmögenhetsskada på grund av brott (2 kap. 2 § skadeståndslagen).

När det gäller frågan om Alexander Ernstberger ska ha rätt till partsinsyn i det aktuella ärendet hos Pensionsmyndigheten gör förvaltningsrätten följande överväganden.

Enligt HFD 2016 ref. 1 grundar bestämmelsen om partsinsyn i 16 § förvaltningslagen (1986:223) ingen rätt för en enskild att, när ett myndighetsbeslut har överklagats till domstol och myndigheten intar ställning som den enskildes motpart i processen, hos myndigheten få del av handlingar som gäller den pågående rättsprocessen. Förvaltningsrätten anser att samma bedömning bör göras vid en tillämpning av 10 § FL.

Enligt förvaltningsrättens mening bör motsvarande synsätt gälla även när det, som i förevarande fall, är fråga om en civilrättslig tvist mellan myndigheten och den enskilde. Någon rätt till partsinsyn för Alexander Ernstberger med stöd av bestämmelsen i 10 § FL kan därmed inte anses föreligga. Att Pensionsmyndigheten i egenskap av målsägande har biträtt åtalet, justerat gärningsbeskrivningen och åberopat bevisning utgör inte skäl för att göra en annan bedömning i detta mål.

Som framgår ovan anser förvaltningsrätten att Pensionsmyndigheten har handlagt ett ärende som gäller Pensionsmyndighetens enskilda anspråk mot

Alexander Ernstberger. Mot bakgrund av ärendets karaktär gör förvaltningsrätten bedömningen att vare sig artikel 6 i Europakonventionen, 1 kap. 9 § regeringsformen eller allmänna rättsgrundsatser medför en rätt för Alexander Ernstberger till partsinsyn i Pensionsmyndighetens ärende.

Förvaltningsrätten anser således att Pensionsmyndighetens beslut att avvisa Alexander Ernstbergers begäran om partsinsyn var riktigt. Överklagandet ska därmed avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Detta avgörande kan överklagas. Information om hur man överklagar finns i bilaga 1 (FR-03).

Johan Lundmark
Chefsrådman

Nämndemännen Christer Dahl, Anna Jonazon och Irene Wanland har också deltagit i avgörandet.

Föredragande juristen Frida Hellström har föredragit målet.

Alexander Ernstberger
via advokat Carl-Johan Malmberg
(carljohan.malmberg@lexadvokatbyra.se)

Begäran om partsinsyn

Beslut

Pensionsmyndigheten avvisar Alexander Ernstbergers begäran om partsinsyn.

Begäran

Den 31 augusti 2020 inkom advokaten Carl-Johan Malmberg för Alexander Ernstbergers räkning till Pensionsmyndigheten med en begäran om partsinsyn. Begäran kompletterades den 1 september 2020.

Alexander Ernstberger begär att få ta del av ”allt (1) det som har förekommit och (2) det material som har tillförts ärendet i övrigt, vid Pensionsmyndighetens utredning i ärende(n) rörande eller resulterande i Pensionsmyndighetens åtal i Stockholms tingsrätts mål nr B 12440-17 och Svea hovrätts mål nr B 2006-20”. Alexander Ernstberger begär partsinsyn utifrån tre olika grunder. Han förtydligar i sin begäran att den även rör Pensionsmyndighetens anlitade uppdragstagare.

Besked lämnades till Alexander Ernstberger den 15 september 2020 om att inga handlingar lämnas ut till honom eftersom han inte har rätt till partsinsyn enligt förvaltningslagen.

Den 7 oktober 2020 inkom advokaten Carl-Johan Malmberg för Alexander Ernstbergers räkning med en begäran om ”att Pensionsmyndigheten utan ytterligare dröjsmål även prövar de två andra grunderna för partsinsyn enligt begäran samt även i dessa delar meddelar det eller de beslut som Pensionsmyndigheten anser att begäran föranleder (avseende varje grund)”.

Alexander Ernstberger begär även skriftligt beslut med fullföljdshänvisning vid avslag av begäran.

Bakgrund

Den 16 mars 2017 sade Pensionsmyndigheten upp samarbetsavtalet med Allra Asset Management S.A. (Allra) då myndigheten konstaterat att bolaget väsentligen hade brutit mot avtalet. Vid tiden var Alexander Ernstberger grundare, huvudägare och VD

www.pensionsmyndigheten.se

Pensionsmyndigheten	Telefon	Fax	E-post	Org.nr
Box 38190 100 64 Stockholm	0771-771 771	08-658 13 00	registrator@pensionsmyndigheten.se	202100-6255

2020-11-12

PAD 2020-244

för Allra. I samband med uppsägningen av avtalet med Allra polisanmälde Pensionsmyndigheten ledande företrädare för Allra-koncernen. Den 4 juni 2018 stämde Pensionsmyndigheten, för pensionsspararnas räkning, Allra på ca 190 miljoner kronor gällande oegentligheter på premiepensionens fondtorg under 2015-2016. Målet pågår för närvarande i tingsrätten.

Åklagare vid Ekobrottsmyndigheten åtalade bl.a. Alexander Ernstberger under hösten 2018 för trolöshet mot huvudman, grovt brott, m.m. för händelser på premiepensionens fondtorg under 2012. Pensionsmyndigheten kom sedan som målsägande att biträda åtalet och utifrån 64 kap. 33 § socialförsäkringsbalken (SFB) begära skadestånd för pensionsspararnas räkning. Skadeståndstalan bygger på att pensionsspararna lidit skada genom att fonderna har betalat ett överpris om ca 170 miljoner kronor. Pensionsmyndigheten har yrkat att de åtalade solidariskt ska ersätta den skada som pensionsspararna har åsamkats. I processen företräds Pensionsmyndigheten av Trägårdh Advokatbyrå.

Huvudförhandling hölls i Stockholms tingsrätt under hösten 2019. Dom i målet meddelades den 31 januari 2020 där samtliga åtalade, inklusive Alexander Ernstberger, friades. Målet överklagades sedan av åklagaren och Pensionsmyndigheten till Svea hovrätt där huvudförhandling kommer att påbörjas i mars 2021. Advokat Carl-Johan Malmberg är Alexander Ernstbergers offentlige försvarare i brottmålet.

Skälen för beslutet

Tillämplig lagstiftning

Det följer av 10 § förvaltningslagen (FL) att den som är part i ett ärende har rätt att ta del av allt material som har tillförts ärendet. Rätten att ta del av uppgifter gäller med de begränsningar som följer av 10 kap. 3 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Bedömning

Alexander Ernstberger begär att få ta del av ”allt (1) det som har förekommit och (2) det material som har tillförts ärendet i övrigt, vid Pensionsmyndighetens utredning i ärende(n) rörande eller resulterande i Pensionsmyndighetens åtal i Stockholms tingsrätts mål nr B 12440-17 och Svea hovrätts mål nr B 2006-20”. Alexander Ernstberger begär partsinsyn utifrån tre olika grunder. Han förtydligar i sin begäran att den även rör Pensionsmyndighetens anlitade uppdragstagare.

Pensionsmyndigheten konstaterar att den inte har något sådant ärende som efterfrågas av Alexander Ernstberger.

Som framgår ovan, väckte åklagaren åtal mot Allraföreträdarna, och därmed Alexander Ernstberger, under hösten 2018. Pensionsmyndigheten kom sedan att biträda åtalet i januari 2019. I rättsprocessen deltar Pensionsmyndigheten som målsägande och för talan för pensionsspararnas räkning. Vår roll respektive åklagarens är således olika i de aktuella processerna. Åklagaren representerar staten i brottmålsprocessen där regler om partsinsyn regleras särskilt i 23 kap. rättegångsbalken.

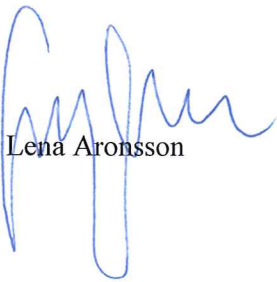
2020-11-12

PAD 2020-244

Pensionsmyndigheten konstaterar att det hos oss inte förekommer något sådant ärende som kan medföra partsinsyn enligt Alexander Ernstbergers nu aktuella begäran. Hans begäran om partsinsyn kan därför inte medges och ska därför avvisas. Vad Alexander Ernstberger anför om olika grunder för begäran förändrar inte denna bedömning.

Detta beslut har fattats av avdelningschef tillika chefsjurist Lena Aronsson efter föredragning av juristen Karin Sprang.

Lena Aronsson

Karin Sprang

Hur man överklagar

Beslutet kan överklagas. Överklagandet ska vara skriftligt och ställt till Förvaltningsrätten i Stockholm. Överklagandet ska ha kommit in till Pensionsmyndigheten inom tre veckor från den dag den klagande fick del av beslutet.

Hur man överklagar

FR-03

Vill du att beslutet ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Tiden räknas oftast från den dag som du fick del av det skriftliga beslutet. I vissa fall räknas tiden i stället från beslutets datum. Det gäller om beslutet avkunnades vid en muntlig förhandling, eller om rätten vid förhandlingen gav besked om datum för beslutet.

För en part som företräder det allmänna (till exempel myndigheter) räknas tiden alltid från den dag domstolen meddelade beslutet.

Observera att överklagandet måste ha kommit in till domstolen när tiden går ut.

Vilken dag går tiden ut?

Sista dagen för överklagande är samma veckodag som tiden börjar räknas. Om du exempelvis fick del av beslutet måndagen den 2 mars går tiden ut måndagen den 23 mars.

Om sista dagen infaller på en lördag, söndag eller helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårs-afton, räcker det att överklagandet kommer in nästa vardag.

Så här gör du

1. Skriv förvaltningsrättens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att beslutet ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att kammarrätten ska

ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).

3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn och personnummer eller organisationsnummer.

Lämna aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.

Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skicka eller lämna in överklagandet till förvaltningsrätten. Du hittar adressen i beslutet.

Vad händer sedan?

Förvaltningsrätten kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att beslutet gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar förvaltningsrätten överklagandet och alla handlingar i målet vidare till kammarrätten.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning kan även kammarrätten skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i kammarrätten

När överklagandet kommer in till kammarrätten tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Kammarrätten ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att förvaltningsrätten dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om förvaltningsrätten dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rättstillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller det överklagade beslutet. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med förvaltningsrätten om du har frågor. Adress och telefonnummer hittar du på första sidan i beslutet.

Mer information finns på www.domstol.se.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Den som vill överklaga kammarrättens avgörande ska skriva till Högsta förvaltningsdomstolen. Skrivelsen ställs alltså till Högsta förvaltningsdomstolen *men ska skickas eller lämnas till kammarrätten*.

Överklagandet ska ha kommit in till kammarrätten *inom tre veckor* från den dag då klaganden fick del av beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Tiden för överklagande för det allmänna räknas dock från den dag beslutet meddelades.

Om sista dagen för överklagande infaller på en lördag, söndag eller helgdag, midsommar-, jul- eller nyårsafton, räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i Högsta förvaltningsdomstolen krävs att *prövningstillstånd* meddelas. Högsta förvaltningsdomstolen lämnar prövningstillstånd om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas eller om det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att målets utgång i kammarrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Om prövningstillstånd inte meddelas står kammarrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Högsta förvaltningsdomstolen varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla följande uppgifter;

1. den klagandes namn, person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Dessutom ska adress och telefonnummer till arbetsplatsen och eventuell annan plats där klaganden kan nås för delgivning lämnas om dessa uppgifter inte tidigare uppgetts i målet. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras är det viktigt att anmälan snarast görs till Högsta förvaltningsdomstolen
2. det beslut som överklagas med uppgift om kammarrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet
3. de skäl som klaganden vill åberopa för sin begäran om att få prövningstillstånd
4. den ändring av kammarrättens beslut som klaganden vill få till stånd och skälen för detta
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.